

Mål C-364/19

Sammanfattning av begäran om förhandsavgörande enligt artikel 98.1 i domstolens rättegångsregler

Datum för ingivande:

7 maj 2019

Domstol som begär förhandsavgörande:

Tribunalul Galați (Rumänien)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

27 februari 2019

Kärande i första instans, nu klagande:

XU

YV

ZW

AU

BZ

CA

DB

EC

Svarande i första instans, nu klagande:

S.C. Credit Europe Ipotecar IFN S.A.

Credit Europe Bank NV

Saken i det nationella målet

Överklaganden som har ingetts av kärandena, nu klagande, XU, YV, ZW, AU, BZ, CA, DB och EC samt av svarandena, nu klagande, S.C. Credit Europe Ipotecar IFN S.A. och Credit Europe Bank NV mot den dom varigenom Judecătoria Galați delvis biföll kärandenas yrkande att vissa avtalsvillkor i ett

låneavtal som ingåtts med svaranden S.C. Credit Europe Ipotecar IFN S.A. skulle förklaras som oskäliga.

Syfte med begäran om förhandsavgörande

Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artiklarna 1.2 och 4.2 i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal.

Frågor som har hänskjutits för förhandsavgörande

1) Ska artiklarna 1.2 och 4.2 i direktiv 93/13/EEG, mot bakgrund av tolkningen i domen i mål C-186/16, *Andriuc m.fl.*, tolkas så, att den nationella domstolen i samband med bedömning av ett avtalsvillkor om valutarisk som avspeglar en nationell bestämmelse i första hand ska pröva relevansen av förbudet enligt artikel 1.2 i direktivet eller fastställa om näringsidkaren har fullgjort sin informationsplikt i enlighet med artikel 4.2 i direktivet, utan att först ha prövat bestämmelserna i artikel 1.2 i direktivet?

2) Ska artiklarna 1.2 och 4.2 i direktiv 93/13/EEG tolkas så, att en näringsidkare som inte har fullgjort sin skyldighet att informera konsumenten innan ett låneavtal ingås får åberopa bestämmelserna i artikel 1.2 i direktivet så att ett avtalsvillkor om valutarisk som avspeglar en nationell lagbestämmelse är undantaget från oskälighetsprövning?

Anförda unionsbestämmelser och anförd praxis från EU-domstolen

Artiklarna 1.2 och 4.2 i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal

Domstolens dom i mål C-92/11, *RWE Vertrieb*, punkt 25, dom i mål C-34/13, *Kušionová*, punkterna 76 och 78, dom i mål C-280/13, *Barclays Bank SA*, beslut i mål C-119/17, *Lupean och Lupean*, dom i mål C-51/17, *OTP Bank och OTP Faktoring*, och dom i mål C-186/16, *Andriuc m.fl.*, punkterna 27–31

Anförda nationella bestämmelser

I artikel 1578 i *Codul civil* (1864) (1864 års civillag), i den lydelse som var gällande vid den tidpunkt då låneavtalet ingicks – den 8 november 2007 –, stadgades: ”... Den skyldighet som följer av ett penninglån uppgår alltid endast till det belopp som anges i avtalet. Om valutans växelkurs gått upp eller ner innan betalning sker, ska gäldenären återbetala det utlånade beloppet, och är endast skyldig att återbetala detta belopp, i den valuta som är giltig vid tiden för betalningen.”

Kortfattad redogörelse för de faktiska omständigheterna och förfarandet i det nationella målet

- 1 Genom avtalet om lån och säkerhet av den 8 november 2007 beviljade svaranden Credit Europe Bank Ipotecar IFN S.A. Bucarest ett hypotekslån till kärandena XU, YV, ZW och AU samt NL som uppgick till 124 700 schweiziska francs (CHF) för en period på 30 år för köp av en bostad. Den 6 april 2014 avled NL, vars arvingar är kärandena ZW (efterlevande maka), BZ, CA, DB och EC (barn).
- 2 Enligt amorteringsplanen var månadsavbetalningen på 0 CHF från och med den 3 december 2007 till och med den 2 maj 2008. Under perioden från och med den 2 juni 2008 till och med den 1 november 2011 varierade avbetalningsbeloppet mellan 436,45 och 498,8 CHF. Slutligen var det fastställt att avbetalningen från och med den 2 november 2011 till och med den 2 november 2037 skulle ligga på mellan 680,63 och 683,5 CHF.
- 3 Den 31 mars 2009 överlät svaranden Credit Europe Ipotecar IFN S.A. sin fordran i kraft av låneavtalet till svaranden Credit Europe Bank NV Amsterdam.
- 4 Både i det ursprungliga avtalet och i tilläggsavtalet av den 3 oktober 2011 avseende omförhandling av lånet bestämdes det att eventuella variationer i växelkursen uteslutande skulle bäras av låntagarna.
- 5 Lånet, som vid den tidpunkt då avtalet ingicks uppgick till 124 700 CHF, motsvarade 256 221,09 rumänska lei (RON). Den 16 mars 2015, då talan väcktes vid Judecătoria Galați, uppgick lånet till 522 991,8 RON eftersom växelkursen för den schweiziska francen hade stigit med 204,12 procent.
- 6 Genom ansökan av den 16 mars 2015 till Judecătoria Galați, som ändrades den 8 oktober 2015, väckte kärandena XU, YV, ZW, AU, BZ, CA, DB och EC talan mot svaranden Credit Europe Ipotecar IFN S.A. och yrkade att domstolen genom dom bland annat skulle förklara det avtalsvillkor enligt vilket kärandena uteslutande bar valutarisken som oskäligt och därmed ogiltigt samt att mot denna bakgrund fastställa växelkursen CHF-RON till den som gällde vid det datum då avtalet ingicks och förplikta banken att återbetala de belopp som betalats för mycket.
- 7 Kärandena gjorde gällande att banken inte hade informerat dem om risken för att växelkursen för CHF kunde stiga, vilket banken mot bakgrund av sin finansiella erfarenhet kunde förutspå, samt att denna försummelse utgjorde ett åsidosättande av skyldigheten att ge rådgivning. Med andra ord ingick kärandena ett bindande avtal utifrån en snedvriden och orealistisk bild av sina rättigheter och påtagna skyldigheter. Kärandena anförde att lånerådgivaren (en tjänsteman i banken) hade övertygat dem att teckna ett lån i CHF med den motiveringen att det var den mest fördelaktiga låneformen på bankmarknaden och att den inte innebar några risker, eftersom den schweiziska francen var den mest stabila valutan på valutamarknaden. Kärandena gjorde även gällande att de hade bett lånerådgivaren att beräkna lånebeloppet i den nationella valutan (RON) och i euro, men att han

hade uppgett att de enbart omfattades av krediten i schweiziska francs. Eftersom kändandena inte arbetade i banksektorn och inte hade nödvändiga kunskaper om valutamarknaden, var de av den uppfattningen att de hade övertalats att ingå den aktuella typen av avtal, mot bakgrund av att lånerådgivaren hade försäkrat att detta var hans kompetensområde och att de skulle lita på honom och banken.

- 8 Kändandena yrkade även att domstolen skulle förklara avtalsvillkoren om valutarisk och ränteberäkningsmetod som oskäligen.
- 9 Svarandena Credit Europe Ipotecar IFN S.A. och Credit Europe Bank NV framställde invändning om rättegångshinder vad gäller yrkandet att avtalsvillkoret om valutarisk skulle förklaras som oskäligt och därmed ogiltigt och likaså vad gäller yrkandet att växelkursen CHF-RON skulle fastställas till den som gällde vid det datum då avtalet ingicks. Enligt svarandena medger den rumänska lagstiftningen inte att en rättsinstans ändrar ett avtal genom att införa ett kompletterande avtalsvillkor. Dessutom var direktiv 93/13/EEG inte tillämpligt. I detta sammanhang gjorde svarandena gällande att det inte kunde vara fråga om den påstådda obalansen vid genomförandet av avtalet, eftersom den nominalistiska principen om valuta har fastställts av den nationella lagstiftaren (artikel 1578 i Codul civil) och inte av kreditinstitutet. Dessutom är information om valutarisk i allmänhet något som genomsnittskonsumenten har ett begrepp om. Svarandena anförde även att näringsidkaren inte har någon avtalsmässig eller lagstadgad skyldighet att informera om valutarisken, det vill säga nivån för uppgång eller nedgång i växelkursen för en valuta. Det gick därför inte att dra den slutsatsen att kreditinstitutet hade handlat i ond tro, eftersom kreditinstitutet inte med säkerhet kunde förutspå utvecklingen av CHF. Kreditinstitutets agerande, som enligt kändandena hade karaktär av försummelse, ger varken påföljder i lagbestämmelser som var i kraft vid den tidpunkt då krediten beviljades eller i det regelverk som gällde vid den aktuella tidpunkten.
- 10 Genom dom av den 30 januari 2018 biföll Judecătoria Galați kändandenas talan delvis, men ogillade bland annat yrkandet att avtalsvillkoret om att valutarisken skulle bäras av kändandena skulle förklaras som oskäligt och därmed ogiltigt, eftersom det saknade grund.
- 11 I motiveringen av sin dom prövade nämnda domstol för det första valutarisken, som i Norma Băncii Naționale a României nr 17/2003 (den rumänska nationalbankens förordning) definieras som risk för förlust eller utebliven vinst till följd av variationerna i växelkurserna. Mot bakgrund av att det i avtalet bestämdes att valutarisken uteslutande skulle bäras av kändandena konstaterade domstolen att det framgick av ansökan att kändandena hade ingått avtalet i CHF eftersom denna valuta var fördelaktigare för dem, även om de fritt på bank- och finansmarknaden hade kunnat välja ett lån i rumänska lei eller i en annan valuta än CHF. Trots att kändandena anförde att det omstridda avtalsvillkoret om valutarisk hade påtvingats dem utan att de hade getts möjlighet att förhandla om dess karaktär, utgjorde tecknandet av ett lån i utländsk valuta för en period på 30 år enligt Judecătoria Galați ett accepterande av risken för variationer i växelkursen för denna valuta.

Domstolen fann även att de avtalsvillkor enligt vilka låntagarna hade skyldighet att göra avbetalningarna i CHF inte skapade någon betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter, eftersom dessa villkor inte hade ingåtts enbart till kreditinstitutets fördel. Det kunde inte hävdas att kreditinstitutet hade handlat i ond tro, eftersom det inte hade slagits fast att kreditinstitutet hade påtvingat kärandena den framförhandlade finansiella produkten.

- 12 För det andra fann domstolen i första instans vad gäller näringsidkarens skyldighet att ge fullständig, korrekt och precis information, vilket även förutsätter kravet om att avtalsvillkoren är klart och otvetydigt formulerade på så sätt att förståelsen av dem inte kräver fackkunskaper, att det framgick av ordalydelsen i avtalsvillkoren om valutarisk att svarandena i samband med att avtalet ingicks förklarade att krediten skulle återbetalas i schweiziska francs. Det kunde av långgivarens ställning som näringsidkare inte härledas en presumtion om att långgivaren hade kännedom om eller kunde förutspå utvecklingen av växelkursen för CHF. Nämnda domstol hänvisade även till EU-domstolens dom av den 4 mars 2004, Cofinoga (C-264/02), om de begränsningar som följer av villkoren för en god marknadsfunktion. Kreditinstitutet har ingen skyldighet att ge fysiska personer finansiell rådgivning, utan ska enbart framställa sitt krediterbjudande. Sammanfattningsvis fann domstolen i första instans att kärandena hade informerats om erbjudandet och funnit det fördelaktigt.
- 13 Den 7 mars 2018 och den 15 mars 2018 överklagade kärandena respektive svarandena domen i första instans.
- 14 Kärandena, nu klagande, har yrkat att domen i första instans ska ändras så, att avtalsvillkoren om valutarisk förklaras som oskäliga, växelkursen fastställs till den som gällde vid det datum då avtalet ingicks och svarandena förpliktas att återbetala de belopp som motsvarar skillnaden mellan växelkursen vid den tidpunkt då avtalet ingicks och växelkursen vid tidpunkten för de enskilda avbetalningarna.
- 15 Svarandena, nu klagande, har framfört samma argument som i första instans och gjort gällande att valutarisken implicit bärs av konsumenten, inte minst därför att denna risk inte kan förutspås av näringsidkaren. Valutarisken påverkas nämligen av externa faktorer som ligger utanför näringsidkarens kontroll. Dessutom gavs informationen korrekt och det föreligger ingen betydande obalans. Svarandena har åter åberopat den nominalistiska principen om valuta och det faktum att det aktuella avtalsvillkoret är undantaget från oskälighetsprövning.

Kortfattad redogörelse för skälen till att förhandsavgörande begärs

- 16 Tribunalul Galați har beslutat att begära förhandsavgörande ex officio.
- 17 Den hänskjutande domstolen hänvisar till punkt 25 i domen RWE Vertrieb (C-92/11), punkterna 76 och 78 i domen Kušionová (C-34/13) samt punkterna 27–31 i domen Andriciuc m.fl. (C-186/16), enligt vilka det följer av artikel 1.2 i direktiv

93/13 att avtalsvillkor som avspeglar bindande författningsföreskrifter inte är underkastade bestämmelserna i direktivet.

- 18 Genom den första tolkningsfrågan önskar Tribunalul Galați få klarhet i huruvida domstolar i första instans i första hand ska pröva om näringsidkaren har fullgjort sin skyldighet att informera konsumenten innan ett låneavtal ingås eller fastställa om låneavtalet innehåller ett avtalsvillkor som är undantaget från oskälighetsprövning.
- 19 I detta sammanhang påpekar den hänskjutande domstolen att i kölvattnet av EU-domstolens dom i mål C-186/16, Andriuc m.fl., är majoriteten av de nationella domstolarna av den uppfattningen att de, för det fall det görs gällande att vissa avtalsvillkor om valutarisk är oskäliga, i första hand ska pröva om de omstridda avtalsvillkoren enbart avspeglar en bestämmelse i nationell rätt (den nominalistiska principen om valuta i Codul civil) och fastställa om avtalsvillkoret i kraft av artikel 1.2 i direktiv 93/13/EEG är undantaget från oskälighetsprövning. I praktiken har domstolarna inte gett företräde åt bedömningen av näringsidkarens agerande vad gäller fullgörandet av skyldigheten att informera konsumenten innan kreditavtalet ingås, utan åt det aktuella undantagets relevans.
- 20 Vad gäller den andra tolkningsfrågan ombeds EU-domstolen att göra en tolkning för det fall att de nationella domstolarna i första hand prövar om näringsidkaren har fullgjort sin informationsplikt innan avtalet ingås och i detta sammanhang konstaterar att näringsidkaren inte har fullgjort nämnda skyldighet enligt lag och därigenom inte har informerat konsumenten om innehållet i avtalsvillkoren klart och begripligt, så att konsumenten innan avtalet ingås ges adekvat information som gör att konsumenten kan ta välgrundade och försiktiga beslut. I detta fall aktualiseras frågan huruvida en näringsidkare som i samband med att avtalet ingås inte har handlat i god tro får åberopa bestämmelserna i artikel 1.2 i direktiv 93/13/EEG med den följd att ett avtalsvillkor om valutarisk som avspeglar en nationell lagbestämmelse är undantaget från oskälighetsprövning.